

VÄRLDENS BRUTALISERING

FRÅN TORTYRKAMMAREN I BARCELONA TILL SOVJETS AVSKED FRÅN ESTLAND

MAN kan i dessa dagar inte slå upp en tidning utan att läsa om koncentrationsläger, arkebuseringar, gisslan, represalier mot en viss persons familj, tvångsförflyttningar o. s. v. Ändock äro många länder helt avstängda för världens blickar. Med förskräckelse emotses på många håll den tredje krigsvintern. Om parternas uppgifter om varandras förluster vore blott delvis sanna, skulle under det ryska fälttåget redan ha dött lika många som under förra världskrigets fyra år. Likväl kommer kanske det olyckliga ryska folket att i vinter gå ett hårdare öde till mötes än någonsin ett folk i vår tid; endast de fyra miljonerna hungrande människor i Leningrad skapa ett försörjningsproblem, vars lösning inte minst folken i Baltikum, Leningrads gamla uppland, med fasa måste avbida.

Det har många gånger förut sagts, att världen under de sista årtiondena och särskilt under detta krig oerhört brutaliserats. Ännu under förra världskriget försökte man hålla våldet inom krigslagarnas och folkrättens skrankor; först när kriget fick en social tillspetsning, såsom i Ryssland efter revolutionen eller i Sovjets randstater under upprorens tid åren 1918—1920, kom det oförsonliga hatet med förut oanade grymheter i sitt släptåg. Ännu härskade 1800-talets humanitetsåskådningar; man märkte det bäst därpå att världen reagerade intensivt mot varje onödig hårdhet, t. ex. mot den hemliga agenten Edith Cavells arkebusering. Ännu levde man så helt i tron på rätten, att kränkningen av Belgiens neutralitet blev bestämmande för sympatierna och anti-patierna hos hundratals miljoner människor.

Man kunde ha trott, att den generation, som för tjugofem år sedan låg i skyttegravarna och på närmaste håll fick skåda krigets alla lidanden, skulle ha satt som sin största uppgift att omskapa världen och göra allt för att förebygga en utbredning

eller en upprepning av våldets triumf. Den gjorde visserligen försök att återföra världen till 1800-talets freds- och humanitetsidéer, men den misslyckades. Dessa idéers förfrysning har i stället inträffat just under den tid, då skyttegravarnas generation suttit vid makten. Kriget slöt aldrig i en verklig fred utan fortsatte i klasshat, nationalitetshat och rashat. I stället för försoningen kom förhärdningen. I ideologierna underordnades de enskilda människorna den allt oinskränkta staten, och människovärdet sjönk undan för undan. Denna utveckling ter sig så mycket svärförklarligare, som vår tid i förut osedd grad behärskats av socialpolitiska tänkesätt, med allt man däri inlägger av hjälpsamhet, omvårdnad och människokärlek.

Svensk Tidskrift har förut i olika uppsatser lämnat några skrämmande skildringar av tillståndet i ockuperade länder, såsom Polen och Kroatien. Hur nära Europa förts medeltiden med dess barbariska metoder får man en föreställning om av efterföljande uppgifter, lämnade direkt till Svensk Tidskrift av initierade personer.

— — —

Efter det spanska inbördeskriget upptäckte den segrande Francosidan i Barcelona en särskilt inrättad tortyrkammare. »Konstruktören» antages vara en slav, antingen någon rysk eller någon jugoslavisk ingenjör, som deltog i striden mot Franco.

I huset voro olika celler för tortyrens olika grader inredda.

I en liten cell måst vederbörande delinkvent stå i en hopkrupen ställning; han eller hon kunde inte sjunka ner, ty rätt emot hade en spetsig plankan anbragts. Utanför cellen, som var inbyggd i ett tungt galler, hängde en elektrisk lampa, vars ljus riktades rakt i ögonen på offret, som ej kunde vrida sig. Utanför cellen fanns vidare en särskild maskin, som hade till uppgift att alstra oerhört plågande ljud. »Inkvisitorn» bevakade offret utanför cellen för att pina det till bekvämlighet.

I en annan cell placerades offret i en liten cementerad cell, där iskallt vatten insprutades under motortryck. I en tredje cell, avsedd för flera, voro det runda rummets väggar och tak asfalterade och tjärade. Ovanför fanns en termostat, genom vilken taket upphettades så att varm tjära började droppa ner. Offren infördes givetvis nakna.

Den mest sadistiska pinoinrättningen hade fransmän tvingats bygga. Från taket högst uppe vid skorstenen löpte ett slags tunnel genom hela huset ner i källaren. I den översta våningen hängde

ett hjul, kring vilket ett långt rep lindades. Offret bands i fötterna i detta rep och »vinchades» upp och ner när hjulet sattes i gång. I källarvåningen hade en bassäng byggts, och offret sänktes ner med huvudet under vattnet. Vid bassängkanten satt inkvisitorn eller bödeln och avvaktade en bekännelse — som säkerligen sällan uteblev även när intet brottsligt fanns att bekänna.

Huset står orört kvar till beskådande, ett gravmonument över utvecklingsoptimismen.

— — —

Den andra bilden är hämtad från Estland, om vars lidanden vid bolsjevikernas avfärd vår sagesman berättar bland annat.

Det är nu två månader sedan bolsjevikregimen måste utrymma det estniska fastlandet. Man börjar få en klarare bild över de spår, som den kvarlämnade. Det är svårt att fatta, att man på själva tröskeln till det civiliserade Europa ännu i det tjugonde seklet kunnat använda metoder i det mänskliga umgänget, vilka ansetts för alltid tillhöra historien. Allt det lidande, som det estniska folket — liksom de andra baltiska folken — måst utstå, blottar för världen det mest gripande elände.

Så långt hittills är bekant om den bolsjevikiska terrorn äro de materiella skadorna mindre än det hårda öde, som drabbat tiotusentals människor. Av alla städer har Tartu lidit mest av krigshändelserna. Enligt den officiella utredningen äro över 600 av stadens 3,000 hus förstörda, d. v. s. en femtedel; däribland en kyrka och ett sjukhus. Universitetet och dess mycket värdefulla bibliotek äro dock oskadade. I de delar av landet, som ligga norr om Tartu och där bolsjevikerna fingo uppehålla sig en och en halv månad längre än i det södra Estland, hunno dock de ryktbara »förstörelsebataljonerna» utföra sitt arbete. Om också Stalins order: att förstöra allt, som måste kvarlämnas, icke helt åtllyddes, äro skadorna betydande. Gårdar med alla redskap, ja t. o. m. hela byar ha nedbränts, spannmål och hö ha förstörts, tusentals hästar ha bortförts och massor av boskap dödats. Kreatur samlades ihop i hundratal och dödades genom skjutning eller — överhälldes med bensin och antändes därefter. Bönderna lyckades dock rädda en del boskap och andra ägodelar, som de gömt i skogarna.

I Tallinn, som utrymdes av ryssarna till sist i all hast, hunno dessa spränga några större fabriker i luften, t. ex. Baltiska Bomullsfabriken och Nordiska Cellulosafabriken; likaså förstördes bl. a. stadens elektricitetsverk och två järnvägsstationer. Den

historiskt värdefulla gamla staden med Domberget och de modernare bostadskvarteren ha i allmänhet blott lidit smärre skador till följd av krigsoperationerna. Förstörelsen av fabriker och andra företag har framkallat arbetslöshet, avsevärt minskat produktionen, och levnadsstandarden, som redan tidigare var utsatt för hårt tryck, måste ytterligare sänkas. Och ändå kan allt detta byggas upp igen, om det också tar lång tid. Men omöjligt är det att fylla alla luckor som uppstått i folkets egna led.

Enligt den officiella utredningen har den största blodutgjutelsen ägt rum i ett fängelse i Tartu. Över 200 personer s. k. politiska fångar ha torterats och på grymmaste sätt mördats. Bland de dödade befinna sig människor av alla samhällsklasser: publicister och präster, ämbetsmän och arbetare, lärare och bönder, såväl män som kvinnor. De olyckliga ha fått genomgå all slags djävulsk tortyr, varom de mördades lik ha lämnat vittnesbörd. Vad som skett kan endast en sadistisk människas hjärna tänka ut. Ovillkorligen kommer man att tänka på den kristna trons martyrer, när man hör, att viceprosten i Tartu samt hans gamla mor, änka till förutvarande prosten på Ösel, fått korstecken inskurva på sina ryggar innan de dödades. Äro inte dessa korstecken liksom levande anklagelser mot dem, vilka själva genom offentliga förklaringar tala om religionsfrihet? Hos en f. d. högre ämbetsman utövades tortyren på så sätt, att hans hår överhälldes först med bensin, varpå håret antändes och släcktes med aska; därefter hölls bensin över håret på nytt, som än en gång antändes, och först efter denna upprepning fick offret sin frälsande kula. Påminner detta icke om rovdjurens instinkt, vilka först pina sina fångna offer, för att längre få njuta av offrens dödskamp? Grannarna hörde kvinnornas förtvivlade klagorop från tortyrfängelset. Om natten fördes liken till en närliggande skog, där de grävdes ner. Och ännu innan GPU-männen voro tvungna att bege sig ifrån Tartu, mördade de sina egna chaufförer, ty de hade varit vittnen till våldsgärningarna. Chaufförernas lik hittades senare nedgrävda i källaren till GPU:s högkvarter. Även från andra fångelser över hela landét kommo liknande meddelanden, med olika uppgifter om större eller mindre antal offer. Och alla dessa människor fingo mottaga sina dödsstraff av GPU utan dom och utan några rättmätiga anklagelser.

Den som icke drabbades av döden kunde när som helst bli utsatt för andra hårda öden, förenade med långvariga lidanden. Massdeporteringarna från Estland började redan en vecka före krigets

utbrott i öster. Natten till den 14 juni drevos tiotusentals människor upp ur sängen och föstes till de väntande järnvägsvagnarna, som eljest voro avsedda för kreatur. Detta skedde i de flesta fall med en sådan hastighet, att de deporterade inte ens hunno förse sig med mat eller nödortftiga kläder. I Tallinn stodo dessa tåg under fyra dagar i väntan på den långa resan till Rysslands vidsträckta områden. Många släktingar till de i järnvägsvagnarna instängda offren försökte att överlämna litet mat till de svältande, men de hindrades överallt barskt av vakterna. Hungriga barn sträckte ut sina händer efter ett stycke bröd, men ingen kunde lindra deras hunger. I vagnarna rådde ytterst ohygieniska förhållanden, och de stackars människorna voro där tätt ihoppackade i oren luft och en odräglig hetta. Åldringar och små barn dogo redan innan dessa tåg satte sig i rörelse. Flera råkade i sinnesförvirring och förlorade förståndet; och i sådana omständigheter föddes t. o. m. barn till världen. Dylika massdeportationer upprepades sedan flera gånger under de följande två månaderna.

I juli började dessutom mobiliseringen av estniska medborgare till röda armén i syfte att bortföra så många unga män som möjligt. Ett stort antal mobiliseringspliktiga gömde sig under livsfara i skogarna. De mobiliserade skickades från Tallinn med en hel karavan av fartyg österut. Genom krigshändelserna i Finska viken lyckades några fartyg ta sig tillbaka till den estniska kusten, och på detta sätt räddades några tusen man från deportation. De räddade ha skildrat, hur det på dessa fartyg rådde samma odrägliga förhållanden som på de deporterades tåg. Fångarna ledo under flera dagar hunger och törst, och de måste leva i smuts och otroliga hygieniska förhållanden.

Från de till Ryssland bortförda ha några brev nått släktingar i Estland. Av dessa brev framgå, att män, kvinnor och barn skilts ifrån varandra i Ryssland, så att familjemedlemmarna inte känna till varandras vistelseort. Vilka öden dessa olyckliga människor gå till mötes där, kan man föreställa sig, om man tänker på Sovjets krigsmotgångar och den kalla vinterns annalkande. Mestadels bortfördes människorna i lätta sommarkläder, varför man måste befara att många få sätta till livet eller åtminstone sin hälsa.

Det finnes knappt en enda familj i Estland, som icke saknar någon släkting. Över hela landet inregistreras nu alla, som efterlysas av släktingar och bekanta. Ännu är siffran för antalet deporterade inte bekant, men man räknar med att den kommer att stiga till flera tiotusen. Stor är sorgen i landet. I kyrkorna, som

Världens brutalisering

åter öppnats och mycket livligt besökas, kan man bevittna gripande scener, mest hur gråtande kvinnor bedja för sina män, söner och bröder.

Ändock vill det synas, som om Sovjet ej hann långt i sitt deporterande. Troligen tillämnade man Estland samma öde som Ingermanland, där den finsk-estniska befolkningen förut i massor bortförts. Man lär i Tallinn hittat ryska planer, enligt vilka blott 350,000 ester eller ungefär en tredjedel skulle få stanna kvar.

Estland har under sin historia flera gånger hemsökts av svåra krig och ofärd. Det estniska folket har förut måst utstå främmande folks förtryck. Under sin tjugotvååriga självständighetsperiod visade det dock prov på egen organisations- och utvecklingsförmåga. Man vill hoppas, att det en gång kommer att övervinna också de svåra slag, som nu senast drabbat det. Men sannolikt äro det sista årets hemsökelse de hårdaste och mest outplånliga i folkets liv. De olyckligas förtvivlan och lidanden tolkas bäst av den papperslapp, som en deporterad kastat av från tåget och på vilken stod skrivet: »Ni, som stannar kvar, *skrik ut* till hela världen om allt detta; och vilka ord ni än kommer att använda i edra skildringar — aldrig kan det överdrivas.»

— — —

Åter och åter fråga sig människorna, om ens kriget fordrar all den skoningslöshet, som nu utvecklas och som hotar vår världsdel med andlig och materiell ödeläggelse.

Det ges ett svar härpå, visserligen avgivet för tvåhundra år sedan men ändock tillämpligt. Det gavs av Fredrik den store, när han yttrade: »Kriget ger de rikaste möjligheter att utöva alla de dygder, som en dödlig överhuvud är mäktig, ty han kan i varje ögonblick bevisa ståndaktighet, medlidande, själsstorhet, ädelmod, människokärlek och många andra egenskaper — varje timme ger oss tillfälle att utöva någon av dessa dygder.»